1908. manjka št. 23.
1909. kompletno
IV
42380

Št. 1. Maribor, dne 2. januarja 1908. Tečaj XLII.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo Koroška cesta štev. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezaprte reklamacije so poštnine proste.

Praznik Sv. Treh kraljev posvetite „Slovenskemu Gospodarju“!

Če hoče gospodar redno napredovati v svojem gospodarstvu, si mora določiti primerni čas za vsako svoje delo. Vsak trgovec, ki želi razširiti svojo trgovino, posveti svojim trgovskim podjetjem posebne pozornosti. Vsak obrtnik, ki hoče s svojo obrtjo vspevati vkljub velike konkurence, se mora ravnati po časovnih razmerah in okoliših, ki ga obdajejo. Vsi podjetniki se morajo poprijeti primernih sredstev, da dosežejo svoje namene.

„Slovenski Gospodar“ je podjetje, ki že obstoji 41 let; to podjetje nima nikakršnega osebnega dobička; izvršuje pač višji namen, da širi med slovenskim ljudstvom pravo narodno zavest, da brani odločno verske svetinje, katere smo prejeli Slovenci od svojih prednikov, da zagovarja in ščiti narodne pravice v uradih, šoli itd., da deluje neprenehoma v prospeh slovenskega kmečkega ljudstva na gospodarskem polju, da uči neprestano slovensko ljudstvo in ga pripravlja k višji omiki in izobrazbi.

„Slovenski Gospodar“ ima prvo in največjo zaslugo za probujo spodnještajerskega ljudstva. In kdor tega noče priznati, ne pozna zgodovinskega razvoja slovenskega Štajerja.

„Slovenski Gospodar“ je prava zgodovina štajerskih Slovencev v političnem in gospodarskem oziru.

„Slovenski Gospodar“ si je do cela svest svoje težavne naloge v bodočnosti, toda skrbelo se bode, da bode nadaljeval odločno svoje vzvišeno delo po začrtani poti v blagor in procvit slovenskega kmeta, uradnika, obrtnika in trgovca na Spodnjem Štajerskem.

„Slovenski Gospodar“ pa potrebuje gmotne in moralne pomoči od neštevilnih svojih ljubljencev. Marsikateremu je „Slovenski Gospodar“ že storil dobrega; plačaj vsakdo to zahvalo listu le enkrat v letu, posveti vsakdo svoje moči in svoj upliv med ljudstvom za „Slov. Gosp.“ na

praznik Sv. Treh kraljev, dne 6. januarja 1908.

Vsi rodoljubi, vsi naši somišljeniki, na delo za najstarejši slovenski list **„Slovenski Gospodar“!**

Vsak naročnik naj pridobi še enega; tako si bode list podvojil število čitateljev in naročnikov, katerih štejemo blizu do 10.000.

Če bodo vsi naši prijatelji — hvala Bogu, teh je lepa armada — posvetili

praznik Sv. Treh kraljev

za agitacijo, bode „Slovenski Gospodar“ tem uspešneje lahko branil svoje čete in temveč nudil pouka in prinašal novic svojim bralcem.

Radi tega, možje, mladeniči, žene in dekleta, na delo za vašega starega znanca „Slovenskega Gospodarja.“

V vseh krajih, vaseh, trgih, v dolinah in na hribovih Spodnjega Štajerja naj na

praznik Sv. Treh kraljev

nikdo ne zamudi, storiti svoje narodne dolžnosti in pridobiti novih naročnikov za edino pravo slovensko verno glasilo:

„Slovenskega Gospodarja.“

Volitev v deželni zbor!

Zadnji ponedeljek dne 30. decembra so stopili vrli slovenski kmetje iz okrajev Celje, Vransko, Gornjigrad, Laško, Šmarje, Konjice v Celju skupaj, da si določijo svojega kandidata za deželni zbor. Slovenska kmečka zveza ni storila v tem oziru nobenega sklepa, ampak je pustila kmetom popolnoma prosto roko, da si izberejo kandidatom, kogar sami hočejo. In po temeljitem posvetovanju, kojega so se udeleževali kmetje iz vseh okrajev, se je določil kot kandidat slovenskih katoliških kmetov, ki so zvesti pristaši Slovenske kmečke zveze,

Alojzij Terglav,
kmet v Št. Petru v Savinjski dolini,

Njegov čist značaj, njegova velika razumnost in njegovo trdno slovensko in katoliško prepričanje je daleč na okoli znano. Ko se je izvedelo v slovenskih kmečkih krogih za to kandidaturo, šel je en glas, namreč: Dobro ste izbrali!

Nasprotni stranki se je vsilil za kandidata mož, ki še je pred letom in dnevom bil — Štajerčijanec. S tem je za slovensko in krščansko mislečega kmeta vse povedano. Za to smo prepričani, da bodo tudi treznejši in rodoljubni pristaši Narodne stranke tokrat šli z našim kandidatom k volitvi.

Sedaj imamo katoliško-narodni kmetje svojega kandidata, sedaj pa tudi na delo. Razvijmo agitacijo od hiše do hiše. Vrl mož je, za katerega se bodemo trudili, vreden našega dela!

Alojzij Terglav,
kmet v Št. Petru v Savinjski dolini,

je naš kandidat, naj živi! Naprej do zmage!

Kmečke posojilnice in Rajfajznovke.

Lepo se razvijajo po Spodnjem Štajerskem novi denarni zavodi Kmečke zveze pod okriljem mogočne Zadružne zveze ljubljanske. Ta Zadružna zveza nas podpira povsod, kjer je le treba njene pomoči; lahko ji trdno zaupamo, ker je na jako dobri podlagi osnovana. Hvaležni smo ji pa, da nam daje v začetku življenskih moči, to tem bolj, ker vedo dobro v Ljubljani, da mi strmimo, kakor hitra se le okrepimo, po samostojni Zadružni zvezi v Spodnjem Štajerskem, ali vsaj po do cela avtonomni zadrugi vseh zavodov Kmečke zveze.

Opozarjamo v prvi vrsti svoje somišljenike, da delajo povsod pri denarnih zavodih vestno, brez koristolovja, natančno in previdno. Voditelji denarnih zavodov naj pazijo povsod, da se ne daje preveč prilike kmečkim posestnikom, da bi obremenili svoja posestva po nepotrebnem; skrbijo naj vsi, da bodo posojila zares v prid in blagor vsakega, ki išče podpore. Pri denarnih zavodih se nahajo vse osebne vezi, treba je paziti le na varnost, da radi enega ne trpi celi okraj in drugi zavodi. Le na ta način se bodemo okrepili gospodarski in delali v prid že itak zadolženemu kmetu. Povsod je treba varčnosti. Le z varčnostjo si bodemo utrdili denarne zavode. Kmečko zvezo čaka še veliko dela. Ko si pridobimo dobra tla z denarnimi zavodi, bodemo začeli z zadrugami, ki bodo še le donašale ljudstvu pravega dobička. Za taka podjetja je pa treba kapitala, ki nam ga bodo lahko dali razni denarni zavodi, če bodo enkrat močni. To je pot, katero hočemo iti. Torej na prvotno delo, ki obstoji v organizaciji denarnih zavodov! Potem tudi ne izostane občni blagor. Pod okriljem ljubljanske zveze do samostojnosti naprej!!

Podlistek.

Kmečki kralj Matija Gubec.

Iz hrvatskega **Marko Krajnc.**

Srda in žalosti se zalijejo oči našemu kmetu, da ga spomniš onih časov, ko je še bil nad njim neomejen gospodar kruti grajščak, ki je ves plaval v sreči, bogastvu in izobilju, in pri tem izrabljal vse sile in moči svojim podložnikom kmetom, ki so bili skoro popolno njegova lastnina, kakor kako živinče.

Kmet mu je moral delati po njivah in vinogradih, pošiljati je moral svoje krepke sinove grajščaku, če jih je rabil za vojsko.

In kako mu je plačal grajščak to delo? Verige je koval zanj, spletal vrvi in sekal za njegov hrbet batine iz gostih lesov, — najsramotnejše sredstvo, ki ga je rabil človek proti človeku.

Vsako drevo ga je opominjalo, naj se odkrije in malo pomoli za brata kmeta, ki je padel kot neusmiljena žrtev zverinskega srca grajščakovega.

Potrpežljivo je prenašal kmet vse krivice in zaupajoč v božjo pravičnost se je voljno vdal v Njegovo voljo.

A končno je prikipela mera krivic do vrhunca. Kmet se ni mogel več zatajevati, uprl se je proti svojemu tlačitelju, da se reši nestrpljivih razmer — a bil je preslab proti močnejši sili grajščakovi.

Ukloniti je moral vrat še v hujši jarem in globoka žalost je zavladala v kmečkih hišah: Plakala je vdova v neutolažljivi žalosti, ihteli so nedolžni otročiči, ki jim je neusmiljeni grajščak vzel dobrega očeta, hranitelja in branitelja, da nahrani z njim jato črnih krokarjev.

Večkrat so se vzdignili kmetje proti grajščakom, a najhujši upor je izbruhnil po zimi l. 1573. na Hrvaškem med Brežicami in Zagrebu, kjer se godi naša povest.

Tam je gospodoval tisti čas najhujši trinog, ki si ga moremo misliti, kmečki rabelj Franc Tah, in pod njim je doseglo živinsko ravnanje s kmeti, ubijanje in plenjenje po kmečkih posestvih svoj vrhunec.

Tedaj so se vzdignili na noge kmetje, slovenski in hrvaški, pod vodstvom Matija Gubca. A sreča jim je bila nemila, na tisoče in tisoče kmetov je požrl ta punt, tisoč in tisoč mrtvih kmečkih trupel je krilo zemljo in močilo tla s svojo krvjo.

To nesrečno stanje slovenskih in hrvaških kmetov in njihov upor slika naša povest. Čitatelji bodo videli, koliko se je moral kmet boriti za svoje pravice in kako so visoka gospoda, grofi in grajščaki vse prizadevanje kmetov neusmiljeno zadušili.

I.

„To je grad milostivega gospoda Franca Taha!“

Posestvi Stubica in Susjed pod Zagrebško goro sta razpadali leta 1564. na dva dela; pol posestva je bilo v lasti Uršule Heningove, druga polovica pa je pripadala kraljevemu sodniku Andreju Batorju. Ker pa je bila slednjemu njegova polovica preveč od rok, jo je prodal grajščaku Francu Tahu, ki je imel že od prej nekaj posestev na Hrvaškem.

Spomladi rečenega leta pride namreč nekega dne k Uršuli Heningovi poslanec Andreja Batorja, plemič Palfi, da se v imenu svojega gospodarja dogovori z njo glede oskrbovanja Batorjeve polovice posestva.

Po dolgem razgovoru se mu posreči priti do zaželjenega cilja: Pregovoril je Uršulo Heningovo, da bo od zdaj stalno bivala v mestu Stubici, Batorjev oskrbnik pa bo stanoval na gradu Susjedu.

Ko sta zvedela za to pogodbo Uršulina zeta Štefan Gregorijanec in Miha Konjski, sta se silno vznemirila, češ, čemu se spušča v njuni odsotnosti v take dogovore in pogodbe; do tujca Batorja nista imela nikakega zaupanja. Pa ker je bila pogodba že podpisana, se ni dalo spremeniti nič več.

Nekaj časa so gospodarili mirno, kakor je bilo dogovorjeno in Uršula je bila srečna, da je mir, ter je po pogodbi prebivala v Stubici.

Pa kaj se zgodi?

Začetkom istega leta se napoti gospa Uršula Heningova s svojo še mladoletno deco v Mokrice na obisk k Ambrožu Gregorijancu, tastu svoje najstarejše hčere.

Ko se vrača domov, ji prihiti v Zagrebu naproti zet Štefan Gregorijanec, ves bled in prestrašen, ter ji začne pripovedovati, kako so jo med tem časom, ko je ni bilo doma, popolnoma oropali.

Bator je tajno prodal Tahu vse posestvo, svojo in njeno polovico.

Pred nekaj dnevi so spravili njene ljudi zvijačno iz Stubice, po noči pa sta prišla kanonik svevetiški in sodnik Mojzes Humski, in sta prepisala na Taha vse posestvo, njene reči pa so zmetali na cesto.

Zmračilo se je Uršuli pri tej strašni vesti pred očmi; kar verjeti ni mogla zetovim besedam.

Vsa zmočena sede na voz in se pelje proti Susjedu. Že se bliža gradu in glej — na stolpu se ne vije ne zastava Batorjeva, ne prapor Heningove

Današnja številka ima „Gospodarske Novice“ kot prilogo.